

Beata NOWOTARSKA-ROMANIAK
Akademia Ekonomiczna w Katowicach

ZMIANY GOSPODARCZO-EKONOMICZNE I ICH WPŁYW NA RYNEK UBEZPIECZENIOWY

Rynek ubezpieczeń ulega silnej reorganizacji pod naciskiem zmian politycznych, gospodarczych i ekonomicznych. Zmiany te powodują, że firmy ubezpieczeniowe dostosowują się i uwzględniają potrzeby klientów oraz kształtują nowe potrzeby zgodnie z interesami nabywców. W artykule przedstawiono czynniki, które wpływają na rozwój rynku ubezpieczeniowego i wzrost sprzedaży określonych usług ubezpieczeniowych.

1. WPROWADZENIE

Rynek ubezpieczeń ulega silnej reorganizacji pod naciskiem zmian politycznych, gospodarczych i ekonomicznych. Zmiany te powodują, że firmy ubezpieczeniowe dostosowują się i uwzględniają potrzeby klientów oraz kształtują nowe potrzeby zgodnie z interesami nabywców. Celem tego artykułu jest przedstawienie czynników, które wpływają na rozwój rynku ubezpieczeniowego i wzrost sprzedaży określonych usług ubezpieczeniowych.

2. ROLA CZYNNIKÓW SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH NA RYNKU UBEZPIECZENIOWYM

Organizacja i funkcjonowanie polskiego rynku ubezpieczeniowego – w myśl ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 1990 roku i późniejszych zmian (nowelizacja 1995, 2000, 2001, 2003 rok) – oparte zostały przede wszystkim na zasadach uwzględniających prawa gospodarki rynkowej oraz wzorach i standardach funkcjonujących w Unii Europejskiej. Ustawa ta wprowadziła formalną prywatyzację i demonopolizację dotychczasowego rynku ubezpieczeniowego, oparta na zasadzie swobodnej, uczciwej konkurencji, jednakowym traktowaniu podmiotów rynku ubezpieczeniowego¹. Rynek ubezpieczeniowy jest to zespół wszystkich kupujących, klientów ochrony ubezpieczeniowej (strona popytowa) i sprzedających oraz firmy ubezpieczeniowe (strona podaźowa), których wzajemne oddziaływanie kształtuje popyt i podaź oraz wywiera wpływ na wysokość ceny².

Do składników rynku należą także wszelkiego rodzaju instytucje pomocnicze mające na rynku ubezpieczeń ułatwiać kontakty nabywców i sprzedawców w fazie zawierania

¹ A. Wąsiewicz, *Prawna organizacja systemu ubezpieczeń gospodarczych w Polsce* [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej T.3*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 1997, s. 25.

² T. Saganowski, *Polski rynek ubezpieczeń – stan, kierunki rozwoju*, [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2002, s. 179.

ubezpieczenia i w fazie świadczenia usług wraz z wypłatą świadczenia lub odszkodowania ubezpieczeniowego.

Rynek ubezpieczeniowy ulega silnej reorganizacji pod naciskiem zmian między innymi politycznych, społecznych, technologicznych oraz ekonomicznych zachodzących w gospodarce, a co za tym idzie powodujących, iż ubezpieczenia dostosowują się do potrzeb klienta oraz kształtują nowe potrzeby zgodnie z interesami nabywców. Obserwujemy nie tylko zwiększającą się liczbę produktów usług ubezpieczeniowych, ale również zwiększający się udział pośrednictwa ubezpieczeniowego. Firmy ubezpieczeniowe koncentrują się z jednej strony na kształtowaniu potrzeb na usługi ubezpieczeniowe, a z drugiej na doskonaleniu procesu sprzedaży jak największej ilości polis.

Podjmując próbę systematyzacji czynników wpływających na rynek ubezpieczeniowy, należy pamiętać, że mogą one wpływać na rozwój lub stanowić barierę rozwoju. Rynek ubezpieczeniowy jest silnie związany z uwarunkowaniami makroekonomicznymi, w sferze gospodarki, polityki oraz prawa. Na jego rozwój wpływa kultura, tradycje i świadomość ubezpieczeniowa klientów. Ważny jest również sprzyjający system podatkowy, emerytalny i prawny. Istotna jest stabilność gospodarcza, niski wskaźnik inflacji, dochód na jednego mieszkańca i rozwijający się rynek kapitałowy.

Dlatego w artykule omówione zostały czynniki gospodarczo-ekonomiczne i rola państwa. Do czynników gospodarczych, które mają istotny wpływ na rozwój rynku ubezpieczeniowego zaliczyć należy: tempo wzrostu gospodarczego, poziom bezrobocia, poziom dochodów podmiotów gospodarczych i osób prywatnych, powiązania polskiej gospodarki z gospodarkami innych państw Unii Europejskiej oraz z gospodarką światową. Czynniki te pozytywnie wpływają na przemiany rynku ubezpieczeniowego. Obserwujemy wzrost udziału sektora ubezpieczeń w gospodarce oraz wzrost poziomu wskaźnika penetracji ubezpieczeniowej, obliczanego jako udział procentowy składki ubezpieczeniowej w PKB. Jednak udział jego wielkości w Polsce jest około 2-3 krotnie niższy niż w większości gospodarek rozwiniętych państw świata.

Do czynników ekonomicznych, które mają znaczenie na rozwój rynku ubezpieczeniowego zaliczamy: poziom inflacji, polityka podatkowa, zamożność gospodarstw domowych, realny wzrost wynagrodzeń, oszczędności i fundusz swobodnej decyzji. Rozwój rynku ubezpieczeniowego wynika, nie tylko z rosnącej zamożności i poziomu świadomości społeczeństwa, lecz również z kreacji postaw pro ubezpieczeniowych przez państwo.

Przede wszystkim jest rezultatem stosowania wielorakich zachęt i ulg adresowanych tak do podmiotów gospodarczych, jak i do osób prywatnych, wśród działań podejmowanych przez państwo istotne znaczenie mają działania takie jak: liczba i zakres ubezpieczeń obowiązkowych, system ubezpieczeń emerytalnych w ramach systemu ubezpieczeń społecznych, system zachęt do gromadzenia środków na przyszłą dodatkową emeryturę, polityka podatkowa.

Biorąc pod uwagę pierwszy z wymienionych obszarów działań państwa, trzeba podkreślić, że wielkość składki zależy w dużej mierze od liczby i zakresu ubezpieczeń obowiązkowych. Należy się spodziewać, iż w najbliższych latach wielkość ta będzie systematycznie rosła wobec ciągłego dostosowywania polskiej gospodarki do standardów w krajach Unii Europejskiej. Poszerzenie zakresu ubezpieczeń obowiązkowych, zwłaszcza w dziedzinach związanych z odpowiedzialnością cywilną z tytułu wykonywanego zawodu bądź prowadzenia określonej działalności gospodarczej, jest jednym z przewidywanych kierunków zmian, które nadal będą następować w najbliższych latach na polskim rynku.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę drugi z wymienionych czynników, jakim jest system ubezpieczeń emerytalnych, staje się oczywiste, że tak bieżąca, jak i perspektywiczna polityka państwa – poprzez obecne działania zabezpieczające przyszłe potrzeby i interesy młodszego pokolenia – ma niezwykle istotny wpływ na kształt i tempo rozwoju tego sektora ubezpieczeń.

Wobec zmieniających się warunków demograficznych oraz otoczenia ekonomicznego coraz częściej pojawia się pytanie o to, czy w obecnych warunkach społeczno-gospodarczych znacząca część Polek i Polaków zdecyduje się korzystać z jakiejś formy dobrowolnego oszczędzania na przyszłą emeryturę. Niezwykle istotną kwestię stanowi, więc stworzenie kompleksowego i stabilnego systemu zachęt do gromadzenia środków na przyszłą dodatkową emeryturę. Szczególne znaczenie powinny odgrywać preferowane formy ukształtowane w ramach tzw. III filara systemu emerytalnego, takie jak pracownicze programy emerytalne (PPE) i indywidualne konta emerytalne (IKE), których uczestnicy korzystać mogą z zachęt motywacyjnych w postaci znaczących ulg podatkowych. W zamyśle twórców nowego systemu ubezpieczeń emerytalnych szczególnie ważną rolę przypisano pracowniczym programom emerytalnym. Państwo poprzez system zachęt adresowanych do pracodawców i pracowników skłania do tworzenia PPE. Celem dobrovolności w wyborze form i warunków PPE jest stworzenie programów dokładnie dopasowanych do potrzeb konkretnych środowisk. PPE mają stanowić szansę na gromadzenie – przez coraz liczniejsze grupy pracownicze – środków na dodatkową emeryturę, pozwalającą osobom kończącym pracę na utrzymanie dotychczasowego standardu życia. Wśród czterech dopuszczalnych w ustawie o PPE form programów istotną rolę odgrywa długoterminowe grupowe ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Jest to znaczący element wdrażanego w Polsce kompleksowego programu przebudowy systemu ubezpieczeń społecznych. Czynniki gospodarczo-ekonomiczne wpływają na rozwój rynku ubezpieczeniowego, ale również na zmianę potrzeb i oczekiwań klientów w zakresie usług ubezpieczeniowych i ich wzrost.

3. CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA DECYZJE ZAKUPU I WZROST SPRZEDAŻY USŁUG UBEZPIECZENIOWYCH

Omówione czynniki gospodarczo-ekonomiczne wpłynęły na wzrost sprzedaży określonych usług ubezpieczeniowych, co przedstawia tabela 1. Informacje uzyskano na podstawie wywiadu przeprowadzonego z menadżerami działów sprzedaży firm ubezpieczeniowych (Allianz, CU, PZU, Filar, Warta)

Tabela 1. Czynniki gospodarczo-ekonomiczne, które wpłynęły na wzrost sprzedaży usług ubezpieczeniowych.

Lp.	Czynniki gospodarczo – ekonomiczne	Rodzaj ubezpieczenia
1.	Zmiany ustaw, nowe regulacje i wymogi	- OC zawodowe - ubezpieczenia przymusowe (gwarancja)
2.	Wzrost gospodarczy, co wpływa na rozwój budownictwa	- ubezpieczenia techniczno-budowlano-montażowe - ubezpieczenia - gwarancje należytego wykonania kontraktu
3.	Rozwój technologiczny	- ubezpieczenie sprzętu elektronicznego
4.	Większa świadomość ubezpieczeniowa	- ubezpieczenia mieszkań - ubezpieczenia majątkowe - ubezpieczenia życiowe - ubezpieczenia należności
5.	Większy przepływ informacji w mediach o zagrożeniach	- ubezpieczenia majątkowe tj. jak: ogień, kradzież, katastrofy budowlane
6.	Większe zarobki społeczeństwa	- wpływ na wzrost ubezpieczeń inwestycyjnych
7.	Przewóz dużej ilości aut z krajów Unii Europejskiej	- wzrost sprzedaży polis OC

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych w firmach ubezpieczeniowych.

Podjmując decyzje zakupu usług ubezpieczeniowych klienci dokonują wyboru pod wpływem istotnych czynników jak dochody, posiadany majątek, obowiązujące przepisy. W celu określenia czynników, które mają największy wpływ na decyzje zakupu autorka przeprowadziła badanie ankietowe w dniach 15.10 do 5.12.2007 roku wśród klientów firm ubezpieczeniowych na terenie Katowic (Allianz, CU, PZU, Filar, Warta). Dobór próby badawczej był losowy, byli to wszyscy klienci, którzy w okresie badania odwiedzili wymienione firmy ubezpieczeniowe i wyrazili zgodę na współpracę. Otrzymano 507 prawidłowo wypełnionych ankiet

Tabela 2. Czynniki wpływające na decyzje zakupu usług ubezpieczeniowych w opinii klientów.

Lp.	Czynnik	%*
1.	Wzrost dochodów	63
2.	Posiadany majątek	84
3.	Zabezpieczenie rodziny	92
4.	Obowiązujące przepisy	54
5.	Informacje dotyczące zagrożeń	48
6.	Częste wyjazdy	37
7.	Inne	28

* Odsetki wskazań nie sumujące się do 100% ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

Analizując tabelę 2 można stwierdzić, że czynnikami, które najbardziej wpływają na decyzje zakupu usług ubezpieczeniowych jest zabezpieczenie rodzinny (92%), posiadany majątek (84%), wzrost dochodów (63%) oraz obowiązujące przepisy (54%).

Obserwując sytuacje ubezpieczeń oferowanych przez firmy ubezpieczeniowe zauważyć można szczególnie znaczący wzrost przychodu składki ubezpieczeń mieszkań, osobowych i finansowych. Rynek ubezpieczeń w Polsce na koniec 2006 zanotował po raz pierwszy w strukturze przypisu składki brutto sektora ubezpieczeń ogółem, że składka zebrana z ubezpieczeń na życie była większa (56,2%) niż składka z ubezpieczeń majątkowych (43,8%). Udział składki zebranej w ubezpieczeniach na życie zwiększył się o (17,5%), a w ubezpieczeniach na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym aż o (72,7%). Tu bardzo duży udział w sprzedaży miały banki oferujące ubezpieczenia w związku z projektem bancassurance. Składka brutto zebrana z tytułu obowiązkowych polis komunikacyjnych (OC) zwiększyła się o (4,3%) (wynika to z dużego importu aut do kraju), a z tytułu dobrowolnych polis komunikacyjnych (AC) zmniejszyła się o (3,2%). W związku z faktem organizacji przez Polskę w 2012 roku Mistrzostw Europy w piłce nożnej należy rozwój infrastruktury z nimi związanej, a co za tym idzie tworzenie się nowych firm, dużej liczby inwestycji budowlanych, co powinno wywołać wzrost sprzedaży ubezpieczeń majątkowych, tu głównie: budowlano - montażowych, odpowiedzialności cywilnej oraz ubezpieczeń finansowych, głównie gwarancji kontraktowych, pozostałych ubezpieczeń z grupy ubezpieczeń majątkowych.

LITERATURA

- [1] Saganowski T., *Polski rynek ubezpieczeń – stan, kierunki rozwoju* [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2002.
- [2] Wąsiewicz A., *Prawna organizacja systemu ubezpieczeń gospodarczych w Polsce* [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej T.3*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 1997.

ECONOMIC CHANGES AND THEIR INFLUENCES ON ACTUARIAL ECONOMIC-MARKET

Insurance market is under the strong pressure of reorganization because of political and economic push up. Those changes cause that insurance companies are taking under the consideration new requirements according to interests of purchasers. In this review we present factors which will affect influence evolution on actuarial market and instrumentation of sale some insurance services.